

خلاصه درس

فصل اول، تابع

درس ۱: تبدیل نمودار توابع

انتقال افقی و عمودی

در این درس می‌خواهیم به کمک انتقال یک نمودار، نمودار دیگری را رسم کنیم. ابتدا به انواع انتقال اشاره می‌کنیم.

- انتقال افقی (۱)
- عمودی (۲)

انتقال افقی

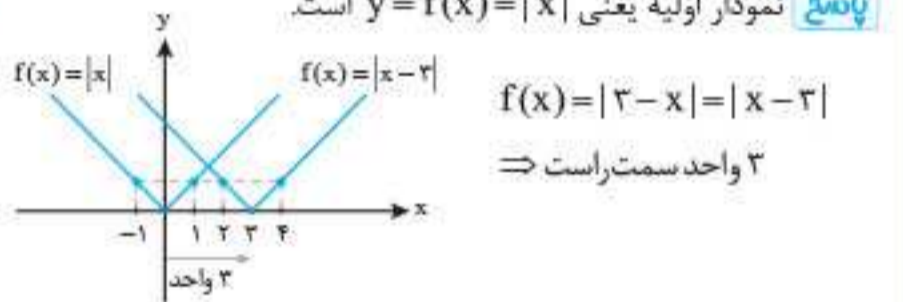
در این نوع انتقال نمودار را تنها به سمت راست یا چپ منتقل می‌کنیم. فرض کنید نمودار $y = f(x)$ را داریم. برای رسم نمودار $y = f(x+k)$ اگر $k > 0$ کافی است نمودار $y = f(x)$ را k واحد به سمت چپ منتقل کنیم.

نکته: در انتقال افقی، علامت‌ها را برعکس در نظر می‌گیریم.

+	→	-	×	→	÷
-	→	+	÷	→	×

مثال: نمودار تابع $f(x) = |3-x|$ را رسم کنید.

پاسخ: نمودار اولیه یعنی $y = f(x) = |x|$ است.

نکته: در انتقال افقی تنها دامنه تابع تغییر می‌کند و برد ثابت باقی می‌ماند.

مثال: اگر تابع $y = f(x)$ دارای دامنه $(-5, 3)$ باشد، دامنه تابع $y = f(x+2)$ را بیابید.

پاسخ: $D_{جدید} f = [-7, 1]$

انتقال عمودی

در این نوع انتقال نمودار تابع به سمت بالا یا پایین منتقل می‌شود.

فرض کنید نمودار تابع $y = f(x)$ را داریم و می‌خواهیم نمودار تابع $y = f(x) + k$ ($k > 0$) را رسم کنیم. این کار را با انتقال k واحد به سمت بالا انجام می‌دهیم.

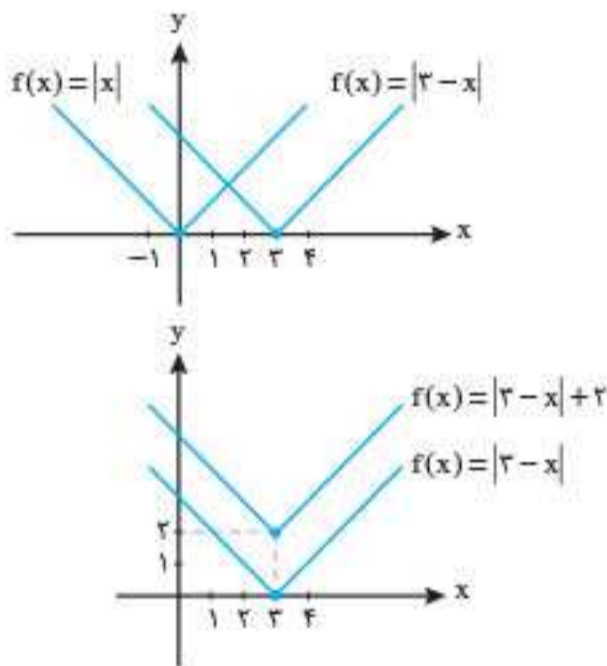
نکته: در انتقال عمودی علامت‌ها تغییری نمی‌کنند.

$k > 0$; k واحد بالا ; $y = f(x) + k$

$k > 0$; k واحد پایین ; $y = f(x) - k$

مثال: نمودار تابع $f(x) = |3-x| + 2$ را رسم کنید.

پاسخ: $f(x) = |3-x| + 2 = |x-3| + 2$

نکته: در انتقال عمودی تنها برد تابع تغییر خواهد کرد.

انبساط و انقباض

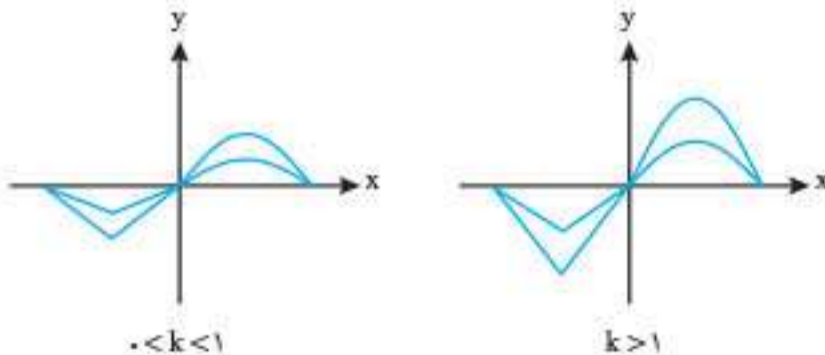
همانند انتقال افقی و عمودی، در رسم نمودارها انقباض و انبساط افقی و عمودی را داریم.

انبساط و انقباض عمودی

این نوع انبساط در مقادیر برد تأثیرگذار است.

فرض کنید می‌خواهیم نمودار $y = kf(x)$ را رسم کنیم.

کافی است عرض نقاط را در k ضرب کنیم.

نکته ۱: اگر $k > 1$ باشد، نمودار $y = kf(x)$ از انبساط عمودی نمودار $y = f(x)$ حاصل می‌شود.

نکته ۲: اگر $0 < k < 1$ باشد، نمودار $y = kf(x)$ از انقباض عمودی نمودار $y = f(x)$ حاصل می‌شود.

نکته ۳: اگر k عددی منفی باشد ابتدا نمودار $y = |k|f(x)$ را رسم می‌کنیم، سپس قرینه آن را نسبت به محور x ها رسم می‌کنیم.

فصل سوم: حد‌های نامتناهی، حد در بی‌نهایت

درس ۱: حد‌های نامتناهی

حد مثبت بی‌نهایت: فرض کنیم تابع f در یک همسایگی محذوف a تعریف شده باشد. رابطه $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = +\infty$ به این معناست که می‌توان مقادیر $f(x)$ را از هر عدد مثبت دلخواه بزرگ‌تر کرد، مشروط بر آن‌که x به قدر کافی به a نزدیک اختیار شود.

حد منفی بی‌نهایت: فرض کنیم تابع f در یک همسایگی محذوف a تعریف شده باشد. رابطه $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = -\infty$ به این معناست که می‌توان مقادیر $f(x)$ را از هر عدد منفی دلخواه کوچک‌تر کرد، مشروط بر آن‌که x با مقادیر بزرگ‌تر از a به قدر کافی به a نزدیک اختیار شود.

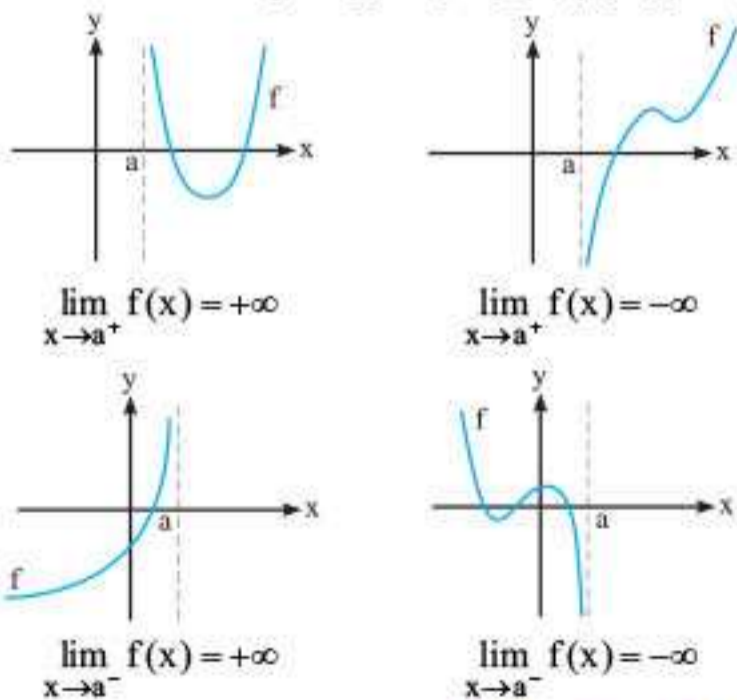
حد راست مثبت بی‌نهایت: فرض کنیم f در یک همسایگی راست از a تعریف شده باشد. رابطه $\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = +\infty$ به این معناست که می‌توان مقادیر $f(x)$ را از هر عدد مثبت دلخواه بزرگ‌تر کرد، مشروط بر آن‌که x به قدر کافی به a نزدیک اختیار شود.

حد راست منفی بی‌نهایت: فرض کنیم f در یک همسایگی راست از a تعریف شده باشد. رابطه $\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = -\infty$ به این معناست که می‌توان مقادیر $f(x)$ را از هر عدد منفی دلخواه کوچک‌تر کرد، مشروط بر آن‌که x با مقادیر بزرگ‌تر از a به قدر کافی به a نزدیک اختیار شود.

حد چپ منفی بی‌نهایت: فرض کنیم f در یک همسایگی چپ از a تعریف شده باشد. رابطه $\lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = -\infty$ به این معناست که می‌توان مقادیر $f(x)$ را از هر عدد منفی دلخواه کوچک‌تر کرد، مشروط بر آن‌که x با مقادیر کوچک‌تر از a به قدر کافی به a نزدیک اختیار شود.

حد چپ مثبت بی‌نهایت: فرض کنیم f در یک همسایگی چپ از a تعریف شده باشد. رابطه $\lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = +\infty$ به این معناست که می‌توان مقادیر $f(x)$ را از هر عدد مثبت دلخواه بزرگ‌تر کرد، مشروط بر آن‌که x با مقادیر کوچک‌تر از a به قدر کافی به a نزدیک اختیار شود.

مثال‌های زیر در فهم بهتر تعاریف فوق بسیار مفید هستند:

فضای حد بی‌نهایت

قضیه، اگر n یک عدد طبیعی باشد: آن‌گاه:

$$\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{1}{x^n} = +\infty \text{ و } \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{1}{x^n} = \begin{cases} +\infty & ; n \text{ عددی زوج باشد} \\ -\infty & ; n \text{ عددی فرد باشد} \end{cases}$$

درس ۲: معادلات مثلثاتی

۱ حل معادله $\sin x = \sin \alpha$

$$\sin x = \sin \alpha \Rightarrow \begin{cases} x = 2k\pi + \alpha \\ x = 2k\pi + \pi - \alpha \end{cases} (k \in \mathbb{Z})$$

نکته ۱: جواب‌های معادله $\sin x = 0$ برابر $x = k\pi$; $k \in \mathbb{Z}$ است.

نکته ۲: جواب‌های معادله $\sin x = 1$ برابر $x = 2k\pi + \frac{\pi}{2}$; $k \in \mathbb{Z}$ است.

نکته ۳: جواب‌های معادله $\sin x = -1$ برابر $x = 2k\pi - \frac{\pi}{2}$; $k \in \mathbb{Z}$ است.

۲ حل معادله $\cos x = \cos \alpha$

نکته ۱: جواب‌های معادله $\cos x = 0$ به صورت $x = k\pi + \frac{\pi}{2}$ است.

نکته ۲: جواب‌های معادله $\cos x = 1$ به صورت $x = 2k\pi$ است.

نکته ۳: جواب‌های معادله $\cos x = -1$ به صورت $x = 2k\pi + \pi$ است.

۳ حل معادله $\tan x = \tan \alpha$

۴ حل معادله $\cot x = \cot \alpha$

مثال معادلات زیر را حل کنید.

- الف) $2\sin^2 x - \sin x = 0$
- ب) $\sin x \cos x = \frac{\sqrt{3}}{4}$
- پ) $4\cos^2 x + 9\cos x + 5 = 0$
- ت) $\cos x(2\cos x - 9) = 5$
- ث) $\tan 5x = \tan 2x$
- ج) $\cot x - 2\tan x = 0$

پاسخ

الف) $2\sin^2 x - \sin x = 0 \Rightarrow \sin x(2\sin x - 1) = 0$

$$\Rightarrow \begin{cases} \sin x = 0 \Rightarrow x = k\pi; k \in \mathbb{Z} \\ \sin x = \frac{1}{2} \Rightarrow \begin{cases} x = 2k\pi + \frac{\pi}{6} \\ x = 2k\pi + \frac{5\pi}{6} \end{cases} (k \in \mathbb{Z}) \end{cases}$$

ب) $\sin x \cos x = \frac{\sqrt{3}}{4} \Rightarrow \frac{1}{2} \sin 2x = \frac{\sqrt{3}}{4} \Rightarrow \sin 2x = \frac{\sqrt{3}}{2} = \sin \frac{\pi}{3}$

$$\Rightarrow \begin{cases} 2x = 2k\pi + \frac{\pi}{3} \Rightarrow x = k\pi + \frac{\pi}{6}; k \in \mathbb{Z} \\ 2x = 2k\pi + \pi - \frac{\pi}{3} \Rightarrow x = k\pi + \frac{2\pi}{3}; k \in \mathbb{Z} \end{cases}$$

پ) $4\cos^2 x + 9\cos x + 5 = 0 \xrightarrow{t=\cos x} 4t^2 + 9t + 5 = 0$
 $\Rightarrow (t+1)(4t+5) = 0$

$$\Rightarrow \begin{cases} t = -1 \Rightarrow \cos x = -1 \Rightarrow x = 2k\pi + \pi, k \in \mathbb{Z} \\ t = -\frac{5}{4} \Rightarrow \cos x = -\frac{5}{4} \text{ غیر قابل قبول} \end{cases}$$

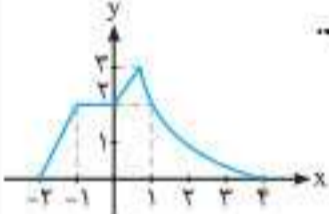
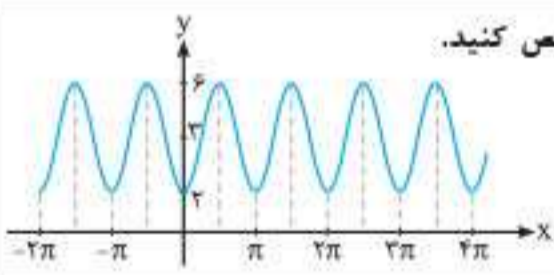
ت) $\cos x(2\cos x - 9) = 5 \xrightarrow{t=\cos x} 2t^2 - 9t - 5 = 0$
 $\Rightarrow (2t+1)(t-5) = 0$

$$\Rightarrow \begin{cases} t = -\frac{1}{2} \Rightarrow \cos x = -\frac{1}{2} = \cos \frac{2\pi}{3} \Rightarrow x = 2k\pi \pm \frac{2\pi}{3}, k \in \mathbb{Z} \\ t = 5 \Rightarrow \cos x = 5 \text{ غیر قابل قبول} \end{cases}$$

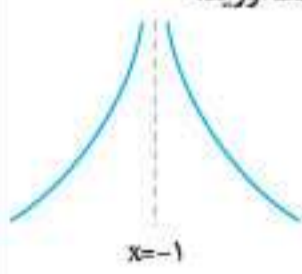
ث) $\tan 5x = \tan 2x \Rightarrow 5x = k\pi + 2x \Rightarrow 3x = k\pi \Rightarrow x = \frac{k\pi}{3}, k \in \mathbb{Z}$

ج) $\cot x - 2\tan x = 0 \Rightarrow \frac{1}{\tan x} - 2\tan x = 0 \Rightarrow 1 - 2\tan^2 x = 0$

$$\Rightarrow \tan^2 x = \frac{1}{2} \Rightarrow \begin{cases} \tan x = \frac{\sqrt{2}}{2} \Rightarrow x = k\pi + \frac{\pi}{4} \\ \tan x = -\frac{\sqrt{2}}{2} \Rightarrow x = k\pi - \frac{\pi}{4} \end{cases}$$

ردیف	سوالات	نمره
۱	درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید. الف) برای رسم نمودار تابع $y = -\cos 2x$ ، باید نمودار $y = \cos x$ را نسبت به محور x ها قرینه کرده، سپس طول‌ها را در $\frac{1}{2}$ ضرب کنیم. ب) تابع $f(x) = \tan x$ در بازه $(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2})$ اکیداً صعودی است. پرتکرار پ) چندجمله‌ای $x^2 + x + 2$ بر $x - 1$ بخش پذیر است. ت) دوره تناوب تابع $y = -2 \sin 4x$ برابر π است.	۱
۲	جاهای خالی را با عبارات مناسب پر کنید. الف) مقدار ماکزیمم تابع $y = -4 \sin 2x + 5$ برابر _____ است. ب) اگر $\tan \alpha = \frac{1}{4}$ باشد، آن گاه $\tan(\alpha + \frac{\pi}{4})$ برابر _____ است. پ) نمودار $y = \sqrt{-x}$ را Δ واحد به سمت راست انتقال می‌دهیم، ضابطه تابع به صورت _____ است.	۱/۵
۳	نمودار تابع $y = (x - 2)^2$ را رسم کنید.	۱/۵
۴	مقادیر a و b را چنان تعیین کنید که چندجمله‌ای $2x^3 + ax^2 - bx + 3$ بر $x - 1$ و $x + 2$ بخش پذیر باشد. پرتکرار	۱/۵
۵	نمودار تابع f در شکل مقابل داده شده است. با توجه به آن، نمودار تابع $g(x) = f(x + x)$ را رسم کنید. 	۱/۵
۶	اگر f تابعی اکیداً صعودی با دامنه $[-2, 6]$ باشد و داشته باشیم $f(3) = 0$ ، دامنه تابع $g(x) = \log(f(x - 1))$ را به دست آورید.	۱/۵
۷	معادله $\cos 2x + \sin x - 1 = 0$ را حل کنید. پرتکرار	۱/۲۵
۸	نمودار تابع $f(x) = a \cos bx + c$ در شکل مقابل داده شده است. ضابطه تابع را مشخص کنید. 	۱/۵
۹	معادله $\tan^2 2x - 3 = 0$ را حل کنید و جواب‌های آن را در بازه $[0, \pi]$ به دست آورید. پرتکرار	۱/۷۵
۱۰	حاصل هر یک از حدود زیر را در صورت وجود به دست آورید. پرتکرار الف) $\lim_{x \rightarrow 2^-} \frac{2x+1}{x-2}$ ب) $\lim_{x \rightarrow 0^+} \frac{1}{1 - \cos x}$ پ) $\lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{-(1-x)^2}{x + x^2 - 3x^3}$ ت) $\lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{ x +1}{x^2-1}$	۳
۱۱	مجاانب‌های افقی و قائم تابع $f(x) = \frac{x^2 + x^2}{x^2 - 1} - x$ را در صورت وجود به دست آورید. پرتکرار	۲
۱۲	نمودار تابع f را با شرایط زیر رسم کنید. خط $x = 2$ مجانب قائم آن باشد. $f(0) = 3$ و $\lim_{x \rightarrow 0^+} f(x) = 1$ و $\lim_{x \rightarrow 0^-} f(x) = -1$ خط $y = 1$ مجانب افقی آن باشد.	۱/۲۵
۱۳	نمودار تابع $f(x) = \frac{2x+1}{x^2 - 2x + 1}$ در مجاورت مجانب قائم خودش به چه شکلی است؟	۰/۷۵
۲۰	جمع نمره	

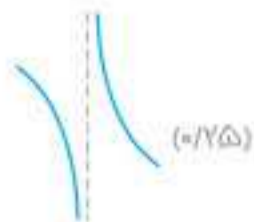

ردیف	سؤالات	نمره
فصل اول		
۱	در جای خالی کلمه یا عبارت مناسب بنویسید. اگر بازه $[-2, 1]$ دامنه تابع $f(x)$ باشد، دامنه تابع $f(3x+1)$ برابر _____ است. پرتکرار	۰/۵
۲	نمودار تابع مقابل را به کمک نمودار تابع $y = \cos x$ رسم کنید. $y = \cos 2x - 1$	۱
۳	درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) چند جمله‌ای $p(x) = (2-x)^2(x+1)^3$ یک چند جمله‌ای از درجه ۵ است. ب) اگر تابع f در یک بازه نزولی اکید باشد، در این بازه نزولی نیز هست.	۰/۵
۴	مقادیر a و b را طوری تعیین کنید که چند جمله‌ای $p(x) = x^3 + ax^2 + bx - 2$ بر $(x-2)$ بخش پذیر بوده و باقی مانده تقسیم آن بر $(x+1)$ برابر ۳ باشد. پرتکرار	۱/۵
فصل دوم		
۵	دوره تناوب و مقادیر ماکزیمم و مینیمم تابع $y = \sqrt{5} - \pi \cos \frac{1}{4}x$ را محاسبه کنید.	۱
۶	درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. مقدار تابع سینوس در $x = \frac{\pi}{4}$ تعریف نشده است.	۰/۲۵
۷	معادله مثلثاتی $\cos 3x - \cos x = 0$ را حل کنید. پرتکرار	۱/۲۵
فصل سوم		
۸	حدود زیر را محاسبه کنید. پرتکرار الف) $\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{x+1}{\tan x}$ ب) $\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{x^2+1}{x^3+2x^2+1}$	۱/۵
۹	مجانب‌های قائم و افقی نمودار تابع $y = \frac{1+2x^2}{1-x^2}$ را در صورت وجود به دست آورید. انتخابی	۲
۱۰	نمودار تابع $f(x) = \frac{x+1}{x^2+x}$ در نزدیکی مجانب قائم آن به چه صورتی است؟ پرتکرار	۱
۱۱	اگر رفتار تابع $f(x) = \frac{x+3}{x^2+bx+c}$ در اطراف نقطه $x = -1$ به صورت شکل زیر باشد، مقادیر b و c را به دست آورید. 	۱
فصل چهارم		
۱۲	اگر $f(x) = x^2 - 3x$ باشد، با استفاده از تعریف مشتق، $f'(1)$ را حساب کنید.	۱/۲۵
۱۳	مشتق پذیری تابع $f(x) = \begin{cases} x^2 & x \leq 0 \\ x & x > 0 \end{cases}$ را در $x = 0$ بررسی کنید. انتخابی	۲

۱۰

$$x(x^2 + 1) = 0 \Rightarrow x = 0 \quad (0/25)$$

$$\lim_{x \rightarrow 0^+} \frac{x+1}{x^2+x} = +\infty \quad (0/25), \quad \lim_{x \rightarrow 0^-} \frac{x+1}{x^2+x} = -\infty \quad (0/25)$$

(فصل ۳ / مجانب قائم و افقی)

۱۱ چون هر دو شاخه منحنی رو به $+\infty$ است، پس مخرج ریشه مضاعف دارد:

$$x = -\frac{b}{2a} = -\frac{b}{2} = -1 \Rightarrow b = 2 \quad (0/5)$$

$$(-1)^2 - 2 + c = 0 \Rightarrow c = 1 \quad (0/5)$$

(فصل ۳ / مجانب قائم و افقی)

۱۲

$$f'(1) = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 - 2x + 2}{x-1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x-1)(x-2)}{x-1} = -1 \quad (0/25)$$

(فصل ۴ / تعریف مشتق)

۱۳

$$\lim_{x \rightarrow 0^+} f(x) = \lim_{x \rightarrow 0^-} f(x) = f(0) = 0 \quad (0/5)$$

$$f'_-(0) = \lim_{x \rightarrow 0^-} \frac{x^2 - 0}{x - 0} = 0 \quad (0/5), \quad f'_+(0) = \lim_{x \rightarrow 0^+} \frac{x - 0}{x - 0} = 1 \quad (0/5)$$

پس تابع در $x=0$ مشتق پذیر نیست. $f'_-(0) \neq f'_+(0)$ $(0/5) \Rightarrow$

(فصل ۴ / مشتق پذیری و پیوستگی)

۱۴ نادرست. خط $x=0$ مماس قائم این

نمودار است. $(0/25)$

(فصل ۴ / نقاط مشتق ناپذیر)

۱۵

$$\text{الف) } f'(x) = \left(\frac{2}{2\sqrt{2x+2}} \right) (x^2+1) + (2x^2)(\sqrt{2x+2}) \quad (0/25)$$

$$\text{ب) } g'(x) = \frac{2(2x+2)(x^2+2x+1)^2}{(0/25)}$$

$$\text{پ) } h'(x) = \frac{(2x-5)(-2x+9) - (-2)(x^2-5x+7)}{(-2x+9)^2} \quad (0/25)$$

(فصل ۴ / فرمول‌های مشتق گیری)

$$f'(x) = 2 \sin x \cos x + 2 \sin 2x = 2 \sin 2x \quad (0/5)$$

۱۶

$$f''(x) = 4 \cos 2x \Rightarrow f''\left(\frac{\pi}{6}\right) = 4 \cos \frac{\pi}{3} = 2 \quad (0/5)$$

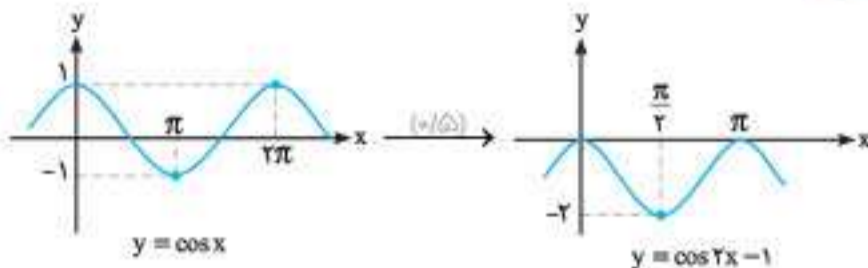
(فصل ۴ / مشتق مرتبه دوم)

$$\frac{1}{6} \quad (0/5) \quad \text{آهنگ تغییرات}$$

امتحان ۸ - شهریور ماه ۱۳۹۹ (نوبت دوم)

۱ [۰, ۱] (فصل ۱ / تبدیل نمودار توابع) $(0/5)$

۲

(فصل ۱ / تبدیل نمودار توابع)

۳ الف) درست (فصل ۱ / درجه چند جمله‌ای) $(0/25)$

ب) درست (توابع یکنوا) $(0/25)$

۴

$$\begin{cases} x - 2 = 0 \Rightarrow x = 2 \xrightarrow{p(2)=0} 2a + 2b = -6 \quad (0/5) \\ x + 1 = 0 \Rightarrow x = -1 \xrightarrow{p(-1)=2} a - b = 6 \quad (0/5) \end{cases}$$

$$\Rightarrow a = 1 \quad (0/25), \quad b = -5 \quad (0/25)$$

(فصل ۱ / تقسیم چند جمله‌ای و بخش پذیری)

۵

$$\max = \pi + \sqrt{5} \quad (0/25), \quad \min = -\pi + \sqrt{5} \quad (0/25)$$

$$T = \frac{2\pi}{\frac{1}{2}} = 4\pi \quad (0/5)$$

(فصل ۲ / دوره تناوب)

۶ نادرست (فصل ۲ / توابع مثلثاتی) $(0/25)$

۷

$$\cos 2x = \cos x \quad (0/25) \Rightarrow \begin{cases} 2x = 2k\pi + x \\ 2x = 2k\pi - x \end{cases} \quad (0/5)$$

$$\Rightarrow \begin{cases} 2x = 2k\pi \\ 2x = 2k\pi \end{cases} (k \in \mathbb{Z}) \quad (0/5) \Rightarrow \begin{cases} x = k\pi \\ x = \frac{k\pi}{2} \end{cases} (k \in \mathbb{Z}) \quad (0/5)$$

(فصل ۲ / معادلات مثلثاتی)

۸

$$\text{الف) } \lim_{x \rightarrow \frac{\pi^+}{2}} \tan x = -\infty \quad (0/25), \quad \lim_{x \rightarrow \frac{\pi^-}{2}} \tan x = +\infty \quad (0/25)$$

$$\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} (x+1) = \frac{\pi}{2} + 1 \quad (0/25) \Rightarrow \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{x+1}{\tan x} = 0 \quad (0/25)$$

$$\text{ب) } \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{x^2+1}{x^2+2x^2+1} = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{x^2}{3x^2} \quad (0/25)$$

$$= \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{1}{3} = \frac{1}{3} \quad (0/25)$$

(فصل ۳ / حدهای نامتناهی و حد در بینهایت)

۹

$$\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{1+2x^2}{1-x^2} = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{2x^2}{-x^2} = -2 \quad (0/25)$$

$\Rightarrow y = -2$ (0/5): مجانب افقی

$$1-x^2 = 0 \quad (0/5) \Rightarrow x = \pm 1 \quad (0/5)$$

مجانب‌های قائم:

(فصل ۳ / مجانب قائم و افقی)